

Notitie beleidsuitgangspunten overlastsituatie bij bomen

Bepalen renovatie bomen

1 Inleiding

Bomen maken de leefomgeving aantrekkelijk. Onze maatschappij hecht veel waarde aan bomen. Totdat ze in de weg staan... dan worden het ineens lastposten.

Aanleiding

Door veelal een traditionele inrichting van de beschikbare openbare ruimte blijft er voor bomen vaak weinig geschikte ruimte over. Bij de aanleg en ook de eerste 10 tot 25 jaar na aanplant zullen de problemen die hierdoor ontstaan beperkt zijn. De problemen ontstaan veelal na deze periode: wanneer de boom uitgroeit en op zijn mooist is.

Het opdrukken van verhardingen en (tuin)muren vormt het grootste probleem maar ook de overlast vanwege schaduw en de over de erfgrans of parkeervakken hangende takken (vallende vruchten en blad) worden als overlast ervaren.

Niet in alle gevallen is deze overlast reden voor de gemeente om de boom te snoeien of te rooien.

Doel notitie overlastsituaties bomen

Doel van deze notitie is inzicht te geven in de situaties waar sprake is van (ernstige) overlast. In deze gevallen dient het probleem, bij voorkeur, structureel te worden opgelost. De overlast van gemeentelijke bomen wordt daarmee zoveel mogelijk beperkt en er blijft waardering voor nut en noodzaak van bomen bestaan.

Het doel van dit document is om:

- beleidsuitgangspunten vast te stellen voor overlast gevende situaties van bomen waarbij bomen zoveel mogelijk beschermd worden tegen vroegtijdige kap.

én

- een renovatieplan opstellen zodat de overlast structureel opgelost wordt.

Met dit beleid ontwikkelt en stimuleert de gemeente een duurzame, vitale en herkenbare boombeplanting in de gemeente.

2 Achtergrond en kader

2.1 Beleidskader

Zorgplicht (*burgerlijk wetboek art. 6.162*)

Boomeigenaren moeten in het kader van de wettelijke zorgplicht hun bomen onderhouden en inspecteren op veiligheid. Om hieraan te voldoen worden de bomen elke 3 jaar visueel (VTA) geïnspecteerd en minimaal elke 6 jaar gecontroleerd ten behoeve van de snoei.

Doe - plicht (*bron: Mr. B.M. Visser*)

Van de gemeente kan redelijkerwijs niet verwacht worden dat zij haar hele bomenbestand op overlast controleert.

Wanneer gemeentelijk bomen schade veroorzaken aan eigendommen van derden is de betreffende particulier vanwege zijn eigen onderhoudsplicht degene die de overlast moet beëindigen, bijvoorbeeld door het weggakken van enige wortels (zonder de stabiliteit van de boom in gevaar te brengen).

Soms is het voor de particulier echter niet mogelijk de voortdurende overlast te beëindigen vanaf zijn eigen terrein. In dergelijke gevallen is de gemeente verplicht medewerking te verlenen. De gemeente heeft geen 'betalplicht' maar een 'doe-plicht'. Dit kan bijvoorbeeld inhouden dat de gemeente het trottoir open maakt of de weg afzet om mogelijk te maken dat de particulier de wortels kan afkappen of een wortelscherm kan plaatsen.

2.2 Gemeentelijke beleidskaders

Bomen structuur- en beleidsplan (2012-2021)

Op 26 maart 2012 is het 'bomenbeleidsplan gemeente Cuijk door de raad vastgesteld.

In het bomenbeleidsplan is de gewenste bomenstructuur en de kaders voor de aanplant en het beheer van bomen opgenomen. Bij aanplant van nieuwe (laan)bomen of bij de uitvoering van (reconstructie)werkzaamheden wordt volgens het structuur- en beleidsplan gehandeld.

Bomenverordening 2015 (2015)

In de bomenverordening is de instandhouding en juridische bescherming van alle beschermde bomen geregeld en op kaart 'beschermde bomen' weergegeven. Tot de beschermde bomen behoren naast de potentieel monumentale en monumentale bomen ook de structuurbomen. Deze zijn opgenomen in het bomenstructuur- en beleidsplan en het groenstructuurplan (2013).

Groenbeleidsplan en groenstructuurplan (resp. 2013-2014)

In het groenstructuurplan (2014) is de groenstructuur voor het groen binnen de gemeente aangegeven. Voor het groenbeleid wordt gestreefd naar *"een samenhangende hoofdgroenstructuur die sterk, duurzaam en beheerbaar is, gekoppeld aan een neven- en wijkgroenstructuur, die bijdraagt aan de leefbaarheid en de eigen identiteit van de dorpen versterkt"*. In het groenbeleidsplan is ook de prioritering in geval van aanleg/versterking en/of renovatie vastgelegd:

Prioritering bij bomen:

1. Monumentale, waardevolle en/of beschermde bomen
2. Bomen die behoren tot de hoofdbomenstructuur
3. Bomen die behoren tot de secundaire/neven boomstructuur
4. Bomen die behoren tot de wijkstructuur
5. Overige bomen

2.3 Functie bomen

De functie en waarden van de bomen binnen de gemeente Cuijk worden kort beschreven in het bomenbeleidsplan. In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat bomen zorgen voor verbetering van het leefklimaat, verhoging van het welzijn, versterkend aan bouw en architectuur, verkeersgeleidend en ecologisch waardevol zijn.

Ambitie

De ambitie is de ontwikkeling van een duurzaam en gezond bomenbestand om het groene karakter van de gemeente te behouden/versterken waarbij het bomenbestand aansluit op het intensieve gebruik van de openbare ruimte en gewenste ruimtelijke kwaliteit.

Belangrijkste opgave is verlegging van het accent van kwantiteit naar kwaliteit.

2.4 Beleidsuitgangspunten renovatie

Renovatiebeleid is gericht op het voorkomen en zoveel mogelijk beperken van de overlast die veroorzaakt wordt door gemeentelijke bomen. Hierbij is behoud van de boom belangrijk.

Van renovatie is sprake indien er:

overlast is vanwege onevenredige beheerkosten van of door boom

- vormboom
- worteldruk

- beeldkwaliteit bij rooien boom groter dan bij behoud, al dan niet gekoppeld aan een herinrichting, bijvoorbeeld bij onvoldoende groeimogelijkheden voor boom en/of beperking van gebruiksfunctie van de openbare ruimte

overlast wordt ervaren door particulier:

- ernstige schaduwwerking in woning
- te geringe afstand boom tot bebouwing, woning, tuin

Noodzaak kap

Of een boom gekapt wordt is afhankelijk van de waarde, status en de mate van overlast/schade die een boom veroorzaakt.

Afhankelijk van de waarde van de bomen (status, standplaats en functie) worden ook de technische/financiële mogelijkheden onderzocht om de bomen te behouden en zo overlast te verminderen.

Indien de overlast groot is en alternatieve oplossingen zoals snoeien, groeiplaatsverbetering of een herinrichting van de directe omgeving van de overlastgevendende bomen niet mogelijk is of vanwege beheerkosten, die onevenredig hoog worden ten opzichte van de waarde van de boom, niet duurzaam genoeg is dan worden de bomen gekapt.

Om de mate van overlast in relatie tot de waarde van de boom te kunnen bepalen is een beoordelingsformulier opgesteld.

3 Bomen: de waarde en overlast

De duurzaamheid van een boom en zeker ook de overlast die een boom veroorzaakt, worden voor een belangrijk deel bepaald door de manier waarop bij aanplant rekening is gehouden met de standplaats en de beschikbare ruimte. Doordat bomen relatief klein worden geplant en vervolgens uitgroeien tot hun uiteindelijke omvang worden de gevolgen van foute keuzes hierin pas na jaren duidelijk.

3.1 Waarde

Bomen zijn levende en groeiende organismen. Tijdens hun leven veranderen zij van uiterlijk en afmeting. Het effect dat zij hebben op hun omgeving verandert mee.

Hoe groter de boom des te groter de waarde van de boom als groenobject, zuurstofleverancier, klimaatregelaar, fijnstoffilter, etc. Hoe groter de boom wordt, des te groter is vaak ook de overlast die mensen ervaren.

Bij het ontwerp moet rekeningen worden gehouden met de groei van de boom. Het eindbeeld van de boom moet passen binnen de beschikbare ruimte, zowel onder- als bovengronds.

Bij voorkeur worden bomen geplant in open grond. Vanwege een te beperkte ruimte cq te grote druk op de inrichting van de openbare ruimte worden bomen veelal geplant in beplantingsstroken of in de verharding. Ook bomen in verharding hebben voldoende voedingsstoffen en doorwortelbare (ondergrondse) ruimte nodig, minimaal 16-25 m³ per boom (optimaal is 1 m³ per levensjaar!).

Een goede inrichting levert een betere groei van bomen, minder overlastklachten, minder overlast beperkende maatregelen en minder verhardingsopdruk.

3.2 Overlast (hinderfactoren) bomen

Bij de aanplant van bomen worden minimale eisen gesteld die bepalend zijn voor een goede en gezonde toekomst voor de boom.

In het bomenstructuur- en beleidsplan zijn richtlijnen voor de inrichting van ondergrondse- en bovengrondse ruimte opgenomen.

In sommige situaties kan de gewenste bomenstructuur niet worden gerealiseerd vanwege de huidige terreininrichting. Zo kan de indeling van het wegprofiel, een grote behoefte aan parkeerruimte of de ligging van kabels en leidingen te weinig ruimte voor bomen over laten. Door het treffen van ondergrondse voorzieningen is op een dergelijke krappe locatie het hebben en (be)houden van bomen mogelijk, maar zijn de investeringskosten hoog.

Onderstaande komen eerst de beheersaspecten bovengronds en ondergronds aan de orde. Daarna de door burgers aangegeven overlast.

Bovengronds

Te dicht op woningen

Op sommige locaties binnen de gemeente bestaat de overlast van bomen uit kronen die tegen de gevel van de huizen aan schuren. De beschikbare ruimte bovengronds is te beperkt. De afstand tussen de stam van de boom en de gevel is te gering of de gekozen soort is niet geschikt voor de beschikbare ruimte. In dergelijke situaties kunnen de klachten beperkt worden door de kroon van de bomen regelmatig te snoeien.

Als minimale afstand tussen tak en gevel wordt 2 meter aangehouden.

Probleem: kroon boom schuurt tegen gevel

Blijkt uit: takken tegen gevel

Oplossing korte termijn/tijdelijk: snoeien van de kroon

Oplossing lange termijn/structureel:

- andere boomsoort planten
- boom kappen

Vormbomen

In sommige situaties is de beschikbare bovengrondse ruimte dermate beperkt dat de boom slechts behouden kan blijven door de boom in vorm te snoeien. Dit is vanuit het oogpunt van beheer een dure oplossing aangezien dergelijke bomen regelmatig rigoureuus gesnoeid cq geschoren moeten worden.

In het bomenstructuur- en beleidsplan is opgenomen (bladzijde 51, 7.1 Basisprincipes, bij 3): 'De oplossing die wordt gezocht voor een klacht, mag in principe geen structurele meerkosten met zich meebrengen....Bij bomen waar in het verleden wel is gekozen voor een dergelijke oplossing, wordt dit beheer voortgezet tot het moment van vervanging.'

In tegenstelling tot bovengenoemde tekst uit het bomenstructuur- en beleidsplan zal voor de aanpak van overlastsituatie niet gewacht worden op het moment van vervanging van vormbomen. Aan de hand van BOOB's worden de ernstige situaties al bomen eerder gekapt.

Probleem: bomen in vorm gesnoeid

Blijkt uit: de onnatuurlijke vorm van de boom, duidelijk geschoren

Oplossing: boom kappen en ook zeer terughoudend zijn met aanplant vormboom

Beperking gebruik (trottoir)

In veel gevallen zijn binnen de gemeente de bomen in het trottoir geplant. De jonge bomen met dunne stammen nemen maar een beperkt deel van het trottoir in beslag. Inmiddels zijn de bomen gegroeid waarmee ook de omvang van de stam is toegenomen. Een kleiner deel van het trottoir is als zodanig beschikbaar.

De oorspronkelijke boomspiegel is vaak te krap en er ontstaat worteldruk. De overlast en de onderhoudskosten (regelmatig herstraten trottoir) nemen toe en de conditie van de bomen neemt af.

Probleem: boom neemt teveel ruimte in beslag

Blijkt uit: beperkt gebruik trottoir

Oplossing korte termijn/tijdelijk: herstraten

Oplossing lange termijn/structureel:

- boom kappen

- eenzijdig trottoir, bestrating eenzijdig verwijderen en ruimte geschikt maken

voor boom

-herinrichting gebied, al dan niet met behoud bomen

Ondergrondse ruimte

W orteldruk

Een boom heeft een bepaalde hoeveelheid ondergrondse ruimte nodig om zijn (stabiliteits)wortels te kunnen spreiden.

Wanneer de boom zijn voeding- en vochtbehoefte niet op een natuurlijke wijze krijgt, gaan de wortels direct onder de verharding op zoek naar de benodigde zuurstof, nutriënten en water in condensvorm. De wortel onder de verharding krijgt daarmee een belangrijke functie en ontwikkelt diktegroei. Hierdoor ontstaat worteldruk. Met het doorkappen van de wortel is het probleem niet opgelost. Binnen een jaar ontwikkelen zich op dezelfde plaats meerdere wortels, die de functie van de afgehakte wortel compenseren. Door krachtige groei is in korte tijd het probleem in verergerde vorm terug. Om het probleem op te lossen moet een alternatief voor de wortels worden gezocht. Dit kan door een betere doorwortelbare ruimte te creëren.

Probleem: worteldruk

Blijkt uit: (opgedrukte) ongelijk liggende bestrating

Oplossing korte termijn: herstraten verharding

Oplossing lange termijn:

- boomspiegel vergroten (vraagt ruimte omdat de verharding wordt verwijderd)
- doorwortelbare ruimte vergroten (=alleen ondergronds)
- herinrichting gebied, al dan niet met behoud overlastgevende bomen

Slechte groei bomen

Veel bomen in de bebouwde kom hebben een groeiplaatsprobleem. Dit uit zich in een slechte groei van de boom. Vaak komt dit doordat de boom in de omgeving niet genoeg voeding kan halen of omdat in de omgeving van de wortels niet genoeg zuurstofuitwisseling kan plaatsvinden. De groei van deze bomen neemt in de loop der jaren niet toe maar af: de groei van de bomen stagneert.

Probleem: Slechte conditie bomen

Blijkt uit: te kleine bomen, veel vruchtzetting

Oplossing korte termijn/tijdelijk: boomspiegel vergroten

Oplossing lange termijn/structureel:

- boomspiegel vergroten (vraagt ruimte omdat de verharding wordt verwijderd)
- doorwortelbare ruimte vergroten (=alleen ondergronds)
- andere boomsoort planten
- herinrichting gebied, al dan niet met behoud bomen

Overlast burgers

Overlast ervaren door burgers bestaat regelmatig uit overlast vanwege ontoereikend beheer. Ook blad, zaad of de afstand van boom wordt als overlast ervaren. Deze overlast komt tot uitdrukking in het beoordelingsformulier overlast openbare bomen.

Beoordelingsformulier Overlast Openbare Bomen (BOOB)

Voor het behandelen van klachten wordt een eenduidige gedragslijn gevolgd door gebruik van het formulier Beoordeling Overlast Openbare Bomen (BOOB).

De gemeente Cuijk hanteert de BOOB al sinds 2005 voor klachten van burgers. Om ook de overlast van bomen ten aanzien van het beheersaspect te kunnen beoordelen is de BOOB aangepast. In het huidige formulier wordt de overlast van bomen voor zowel burgers als het beheer van de openbare ruimte gewogen.

Licht en bezonning

In de BOOB is een criteria opgenomen om beperking lichtinval woning als overlast aan te duiden. De BOOB houdt hier in zijn algemeenheid rekening mee.

In specifieke situaties (tuin op het zuiden) kan het voorkomen dat de licht en bezonning van een binnenterrein niet voldoende punten oplevert om de boom te kappen terwijl dit toch redelijk is. Als te hanteren norm zou de gebruikelijke stedenbouwkundige maat voor binnenterreinen gehanteerd worden: afstand is minimaal de hoogte van de bebouwing. Voor bomen zou in deze situaties gerekend kunnen worden met een afstand van 2/3 van de hoogte van de boom.

Zonnepanelen

Er worden steeds meer zonnepanelen op woningen geplaatst waarbij uiteraard wordt ingezet op een zo hoog mogelijke energieopbrengst. Soms zorgen bomen echter voor schaduwwerking en daarmee tot vermindering van de energieopbrengst.

De gemeente hanteert als beleidsuitgangspunt dat de aanwezigheid van zonnepanelen of de wens om tot plaatsing over te gaan geen reden is voor kap van vitale bomen. Bij plaatsing zal rekening moet worden gehouden met de aanwezigheid van bomen en met het feit dat deze groeien. De gemeente zal bij aanplant van bomen rekening houden met bestaande zonnepanelen.

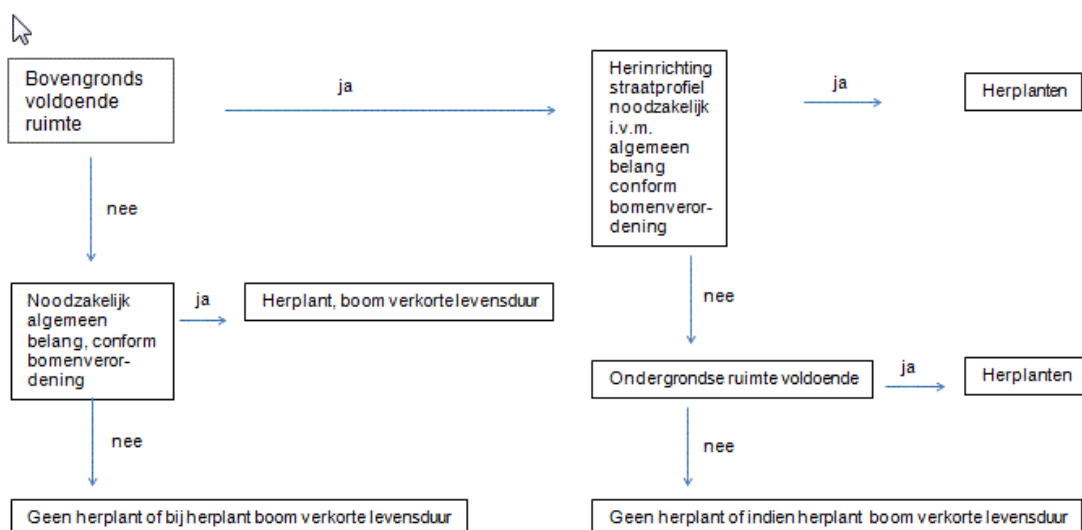
Aanwezigheid van zonnepanelen of de wens om deze te plaatsen is onvoldoende reden voor kap van vitale bomen.

3.3 Herplant

Niet in alle gevallen is herplant van een gekapte boom gewenst. In veel gevallen is er te weinig ruimte om een nieuwe boom tot volwassen boom te laten uitgroeien. Herplant is in dergelijke gevallen niet zinvol.

Afhankelijk van de waarde van de locatie van de bomen worden ook de technische/financiële mogelijkheden onderzocht voor een herplant.

Onderstaande figuur geeft inzicht in de mogelijkheden voor herplant.

4 Communicatie

4.1 Burgers

K lachten

De gemeente is terughoudend in het kappen van bomen. Klachten worden volgens de in deze notitie opgestelde regels afgehandeld.

In eerste instantie zal de oplossing gezocht worden naar de inzet van een reguliere beheermaatregel.

I nformeren

Reguliere werkzaamheden zoals onderhoud en VTA worden niet actief aan inwoners kenbaar gemaakt. Voor het dunnen van bomen wordt een lijst met betreffende straten op de gemeentepagina in een huis aan huis weekblad gepubliceerd of wordt naar de lijst op de gemeentelijke website verwezen.

Voor incidentele en/of grotere renovaties worden bewoners middels een schrijven en/of informatiebijeenkomst op de hoogte gebracht.

4.3 Bewonersparticipatie

M eedenken

Zodra er een renovatie in een straat gepland/uitgevoerd wordt worden bewoners hiervan op de hoogte gesteld middels een brief.

Gemeentelijke bomen dienen het algemeen belang. Dit betekent dat de bewoners van een straat niet in alle gevallen inspraak hebben.

Bij renovatie van bomen behorende tot structuurbomen zijn de wensen van de bewoners ondergeschikt aan het algemeen belang. Bewoners kunnen dan bij meerderheid bijvoorbeeld nog wel aangeven welke soort boom of welke standplaats de voorkeur heeft.

Indien de renovatie geen structuurbomen of andere beschermde bomen betreft dan kunnen de bewoners bij meerderheid beslissen waar de bomen geplant worden. Er kan dan ook gekozen worden voor aanplant van bomen met een kortere omlooptijd, bijvoorbeeld 25-40 jaar.

M eewerken

In de meeste gevallen bepalen bomen het straatbeeld. Om die reden worden werkzaamheden aan gemeentelijke bomen uitgevoerd door vakbekwame boomverzorgers, gediplomeerd als European Tree-worker.

Burgerparticipatie in de vorm van meewerken is dan ook niet mogelijk.

Bijlage

Prioriteitsbepaling renovatie

Prioritering bij bomen:

1. Monumentale, waardevolle en/of beschermde

bomen

2. Bomen die behoren tot de hoofdboomstructuur

3. Bomen die behoren tot de secundaire/neven

boomstructuur

4. Bomen die behoren tot de wijkstructuur

5. Overige bomen

Oplossingen

De overlast van een boom kan op verschillende manieren uitgevoerd worden.

Een standaardoplossing is niet voorhanden. Per situatie zal bekeken worden welke oplossing de beste zal zijn:

Snoeien

Snoeien is de meest voor de hand liggende oplossing zodra er sprake is van schurende takken tegen de gevel. Het betreft helaas een tijdelijk een oplossing. De boom wordt namelijk niet kleiner en de afstand van de kroon tot de gevel wordt met het jaar ook niet groter. Op termijn zal de boom gekapt moeten worden.

Dunnen

Dunnen is een beheermaatregel. De bomen staan op relatief korte afstand van elkaar en de kronen beginnen in elkaar te groeien. Door te dunnen ontstaat er meer ruimte voor de overblijvende bomen.

Ruimte voor boom vergroten

Vaak kan met minder bomen eenzelfde beeld gecreëerd worden. Eén gezonde boom met voldoende ruimte om vrij uit te groeien tot een volwassen exemplaar kan een veel groener beeld geven dan een hele rij bomen met beperkte groei.

Helaas kan bovenstaande niet in alle gevallen verwezenlijkt worden simpelweg omdat de bovengrondse ruimte in veel gevallen al verdeelt is door bebouwing.

Het vergroten van ondergrondse ruimte is gericht op het verminderen van worteldruk. Hiervoor zijn verschillende oplossingen mogelijk: van het vergroten van het plantvak tot diverse technische oplossingen.

Technische oplossingen

Voor bomen in bebouwd gebied zijn veel technische oplossingen voor handen. Dergelijke systemen creëren veel ondergrondse doorwortelbare ruimte voor de boom. Voorbeelden zijn het toepassen van bomengranulaat of de aanleg van zogenaemde bunkers.

Kortere omlooptijd bomen

Het huidige bomenbeleid is gebaseerd op het in stand houden van de bomen. Naast behoud van de (potentieel) monumentale bomen is de gewenste omlooptijd van bomen in de hoofd- en nevenstructuur ca 80 - 100 jaar, en in een wijkstructuur 40-60 jaar.

Door een korte omlooptijd (25-40 jaar) kunnen veel bomen niet helemaal 'uitgroeien'. Dit betekent dan dat ze ook minder overlast zullen veroorzaken.

Kappen

Kappen is de meest effectieve oplossing voor elk probleem. Echter het zorgt er ook voor dat het positieve effect op de leefomgeving (leefbaarheid, gezondheid, natuurwaarden) en de 'groen' uitstraling van de straat/ wijk verloren gaat.

Het kappen van de boom wordt dan ook alleen als mogelijkheid gezien als blijkt dat andere alternatieven niet tot een duurzame oplossing leiden.

Bijlage: Beoordelingsformulier Overlast Openbare Bomen (BOOB)

BOOB			
datum:			
bijlage:		foto:	
situatieschets:			
Algemene gegevens			
Boom ID:		Straat:	
Wijk/Dorp:		Nederlandse naam:	
Aantal:		Wetenschappelijke naam:	
Stamdoorsnede in cm: 130 cm boven maaiveld.			
Waarde			
geschermd boom/groene kaart			
(potentieel) Monumentale boom			
Structuurboom		hoofdstructuur	-35 0
		secundaire/nevenstructuur	-10 0
		wijkstructuur	-6 0
			-3 0
Overlast			
Beheersaspecten			
Groen		vormboom	niet als zodanig geplant 35 0
			als zodanig geplant 25 0
		behouden of verbeteren beeldkwaliteit	herplant = 10 geen herplant = 0 10 0
Wegen		worteldruk	jaarlijks herstel bestrating noodzakelijk 35 0
			regelmatig herstel geen regulier onderhoud 25 0
			overig 10 0
		beperking beschikbare ruimte bv breedte trottoir	≤ 50% restant 6 0
			> 50% restant 3 0
Overig			
Stamafstand tot bebouwing		> 6m = 0 3-6m = 3 < 3m = 6 0	
Afstand kroon tot woning		> 5 m = 0 2-5m = 3 < 2m = 6 0	
Stamafstand tot tuin		> 2m = 0 0.5-2m = 3 < 0.5m = 6 0	
Afstand kroon tot tuin		> 5m = 0 2-5m = 3 < 2m = 6 0	
Beperking lichtinval woning		weinig = 0 matig = 3 veel = 6 0	
Ongedierte (insecten)		geen = 0 matig = 1 veel = 3 0	
Restant levensduur		> 10jaar = 0 5-10jaar = 3 < 5jaar = 6 0	
Algemene indicatie overlast		aanvaardbaar = 0 matig = 3 veel = 6 0	
		Totaal 0	
Advies			
Bij score van > 35 punten		Kappen zeer gewenst	
Bij score van 30-35 punten		Hercontrole over 5 jaar	
Bij score van < 30 punten		Handhaven	
		Slot conclusie kapvergunning aanvraag	
		Ja =	
		Hercontrole =	
		Neen =	